

Néhány gondolat Szent István ügyében

István király történelmünk legmeghatározóbb egyénisége. A kereszténység felvételével Nyugathoz csatolta a szétesőben lévő magyarságot, méghozzá Bizánc helyett Róma-hoz. Igaz, a felesége révén német zsoldosokkal verte szét a kemény nyakú magyarságot. Nem volt mit tenni?! A fennmaradáshoz vezető cselekedetét a történelem igazolta. Az új életformát törvényekkel szabályozta.

Előttem – a szobor alakja, a közeledő, lenyűgözően dailás férfi, magasra emelt kezessel a kezében. A másik kezében a törvénykönyvet szorítja magához. Koronával a fején. Ezt a szobrot nem lehet elhelyezni a Széchenyi tér üresen levő sarkában. Nem lehet elhelyezni a kétségtelenül nagy egyéniségek közé, Deák Ferencsel, a ki-

egyezővel, Vásárhelyivel, a Tisza szabályozóval, Széchenyivel, a nagy reformerrel. Központi helyen legyen (mármint Szent István), a díszmedence előtt. A városháza felé induljon, kezzel és törvénykönyvvel, lendületes léptekkel, paláttal a vállán. Rákóczi Ferencnek is önálló élete van, Szent Istvánnak még inkább legyen központi helye.

Szobrász barátom képes ilyen feladatra, ha hozzá ragaszkodunk. Nekem a Képzőművészeti Főiskolán a társművészetet, a szobrászatot is fel kellett vennem. Kisfaludy Strobl Zsigmond, Bory Jenő írta alá az indexemet. Bár ehhez a fenti szemlélethez erre nem volt szükségem. Kérem a helyeslőket.

Cs. Pataj Mihály
festőművész
ny. tanszékvezető tanár

Ellenségeskedés helyett segítőkészséget

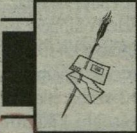
Hozzám is eljutottak azok a sajtóanyagok, melyek Szegeden megjelentek Kligl Sándor szobrásművész Szent István szobortervével kapcsolatban. Mivel érintett vagyok az ügyben, úgy érzem, véleményemet kötelességem nyilvánosságra hozni. Természetesen felelősségem és szakmai tudásom teljes birtokában Kó Pál szobrászművésszel egyetemben írtam alá ajánló sorait. Ma is vállalom, hogy jó ügyet szolgálunk akkor, amikor segítünk egy nagyszerű szoborterv megvalósításában. Harminc éves ismeretség és szakmai tapasztalat birtokában mondhatom, hogy Kligl Sándor érzékeny, kiváló szobrász, tele ötletekkel, szobrászi gondolatokkal. Szakmai felkészültségét tucatnyi köztéri alkotás elkészítésével bizo-

nyította. Érthetetlen számomra a helyi alkotók ilyen megnyilvánulása, hangneme, nehezen magyarázható ellenséges indulata. Meggyőződésem, hogy hibás azt feltételezni, hogy csak helyi művészek mondhatnak véleményt ebben az ügyben. Itt nem Szegedről vagy Budapestről, hanem a magyar képzőművészet egy jelentős esélyéről van szó. Szegednek örülni kellene, hogy ilyen inséges időben királyszobrot állíthat, s az rendkívül elszomorító, hogy ebben több az ellenséges indulat, mint a segítőkész támogatás.

Hamis az a feltételezés, hogy szakmai kontroll nélkül kerülne köztérre a szobor. Természetesen a készülő műnek lesz több zsűrije, helyszíni szemléje, folyamatos konzultációja. Mi vállal-

■ A megalakulni készülő kulturális bizottság tanácsadó testületének képzőművészeti tanácsadójaként személyemet jelölte a Képző- és Iparművészeti Kollégium. A múlt heti kulturális bizottsági ülésen bejelentették, hogy elfogadták jelölésemet. Ugyanakkor, végighallgatva a bizottsági ülést, amelynek egyik fő témája az István király-szobor ügye volt, olyan elhatározásra jutottam, hogy visszavonom jelölésemet. Ez eddig – gondolom – mindenkit hidegen hagy, de az okairól mindenképpen tájékoztatni kívánom a közvéleményt.

Mint ismeretes, a kulturális bizottság egyik korábbi ülésén – megkerülve a szegedi Képző- és Iparművészeti Kollégiumot – egyhangúlag úgy döntött, hogy javasolja a közgyűlésnek Kligl Sándor szobrásművész István és Gizella című szobrának pályázatán kívüli megvalósítását a Széchenyi térre, amelyet a közgyűlés következő ülésén megszavazott. Ekkortájt még nem volt ismert a képviselők előtt az a hivatalos zsűrivélemény, amely a vásárhelyi országos István király szoborpályázat értékelésekor íródott, s amely nem éppen hízelgő a szobortervre nézve.

OLVASÓSZOLGÁLAT

Ezt a rovatunkat olvasóink írják. Az itt közölt írások szerzőik magánvéleményét tükrözik.

LEVÉLCÍMÜNK: DÉLMAGYARORSZÁG SZERKESZTŐSÉGE,
SZEGED, SAJTÓHÁZ, PF.: 153. 6740.
TELEFON: 481-460

tuk a zsűriben való részvétel, s ott szívesen vitatkozunk a szakma meghívott helyi képviselőivel is. De alapvető feladatnak a mű megszületését kell tekintelnünk, s nem újságokon keresztül lejáratni művészt és tervszinten kategórikusan negatív és gunyoros minősítéseket tenni a majdani szoborról. Az újságcikkek ideje a felállítás után jön el. Addig legyen ez a szakma, a művész, illetve a döntéshozók dolga. Ez nem a viták ideje. Az ügyet le kellene zárni, s meg kell teremteni a művészek a feltételeket, hogy a rendkívül rövid idő alatt nyugodt körülmények között, a lehető legszínvonalas-

sabb királyszobrot készítsen el Szeged és Magyarország büszkeségére. A szobor elkészült az egész országnak nagy és felemelő pillanata lesz. Örüljön Szeged városa, hogy olyan tehetséges szobrásza van, aki képes egy ilyen nagy feladattal megbírkózni. Tegyük félre a gyűlölködést, a gáncsoskodást, s egymást segítve azon legyünk, hogy büszkén állhassunk mindannyian 1996. augusztus 20-án Szegeden, a Széchenyi téren, Szent István szobrának ünnepélyes avatásán.

Borbás Tibor
Munkácsy-díjas szobrászművész

Egyből választani?

Ugyanakkor ismert volt három fővárosi művész baráti felkérésre írott javaslat. Azonkívül egy vásárhelyi „népszavazás”, amely egyúttal a közönségdíjat jelentette a művész számára (120 aláírás!). Ez volt az adu.

De mivel a Képző- és Iparművészeti Kollégiumot azért választották, hogy kardinális kérdésekben véleményt alkosson, komolyan vette szerepét, és véleményt nyilvánított. Ennek lényege: a Széchenyi tér Szeged főtere, Európa egyik legszebb tere, annyit megérdemel, hogy pályázaton dőljön el, milyen szobor fogja ékesíteni talán évszázadokra.

Mi az ellenvélemények szerint irigykedtünk. Talán én mint szobrász, igen. De miért az építészek, festők, grafikusok? És miért például Tóth Attila művészeti író, aki sohasem pályázott ilyen babérokra, ugyanakkor babáskodott számos, a megyében felállított köztéri szobor létrejöttében.

De a barátok közül ketten nem hagyták cserben Kligl Sándort. Azt

írták, hogy a városnak örülnie kell, hogy van egy ilyen szobrásza, aki meg tud oldani ilyen feladatot. Sorolom a „porlódi” szobrászokat: Tóth Sándor, Szathmáry Györgyi, Fritz Mihály, Lapis András, Popovics Lőrinc stb., mind országosan, sőt határokon kívül is elismert művészek, akik szintén meg tudnának oldani ilyen feladatot. Nekem még fejlőd-nöm kell.

A korábbi pályázaton (a második világháborús emlékműpályázaton) sem Kligl Sándor nyert. Pedig az csak egy helyi pályázat volt, bár országos zsűrivel. Talán az István király szoborpályázat sem lenne sétalogopp számára?

De a kulturális bizottság elnöke felteszi a kérdést: van-e olyan jogszabály, amely előírja, hogy pályázatot kell kiírni? Nincs. Van-e olyan jogszabály, hogy valakit köszönteni kell a névnapján? Nincs. De illik.

Nézem a kulturális bizottság tagjait. Soha nem láttam őket kiállítás-

megnyitón. De ők bátran döntenek művészeti ügyekben.

Fellélegezhetünk. Most végre már láthatjuk a szobrot a Képcsarnok kiskertjében. Úgy gondolták a város vezetői, hogy utólag demokratikussá kell tenni az ügyet. Ennél antidemokratikusabbat még nem láttam. A véleményeket a képviselőkhez lehet eljuttatni. Milyen formában? És ki ellenőrzi a képviselőket? Véletlenül a Belváros képviselője a kulturális bizottság azon tagja, aki végig a pályázat ellen szavazott.

De mégis, a szobor ki van állítva. Válasszatok! Az egy közül. Mint az egy párt közül. Abszurd a helyzet. Válassz egy nő közül!

De a kulturális bizottság újra döntött. Egyhangúlag. Helyben hagyta korábbi álláspontját.

Most komolyan veszem Bagaméry László sportújságíró intelmét – aki szavazati joggal bír a szoborállítási ügyében –, miszerint festő fessen, szobrász faragjon, ne tanácsolgasson. Megyek kalapálni. Döntsön inkább ő a Széchenyi tér ügyében. Úgyis ért hozzá.

Kultúra yes!

Kalmár Márton
szobrásművész

Levél Kligl Sándornak

Kedves Sándor!

Végre tudom, milyen az a szobor, aminek elkészítésére én beszéltelek rá, és ami miatt annyi bajod volt már. Hogy Neked mi erről az egészről a véleményed, azt nem igazán tudom, mert nem nagyon nyilatkoztál mostanában, sőt, hogy egészen pontos legyek, én egyáltalán nem hallottalak nyilatkozni.

Most, hogy megláttam a makettet, kezdem érteni a vihar okát, de először is szeretném leszögezni, hogy a szobor nekem nagyon tetszik. Az az érzésem, hogy néhány mítosz ledől, és ez nagyon fájdalmas tud lenni. Jobb lenne azt hinni, elhítni magunkkal, hogy államalapítónk hibátlan emberpéldány volt, akit csak csodálhatunk, de Te ezt a szép, idilli képet most elvetted tőlünk. Ahogy az irodalmi életben is nagy felháborodást keltett az abszurd (lásd Űbű papa pl. vagy a Kopasz énekesnő) – és azok egyszerűbb esetek voltak, hiszen nem nagy történelmi alakokról rántották le a kellemes, langyos mítikus köpenyt – itt most képzavarba kerültem, mert Te épp egy köpenyt raktál Istvánra, csak az se nem langyos, se nem mítikus. A térre kikerülő szobortól azt várja el a közvélemény, hogy folytasson tovább egy hagyományt, ne kérdezze, igaz-e a legenda, vagy hamis, csak ringasson el,

hagyjon meg minket jó érzéseinkben, és alhassunk jól.

Ezért megértem a felháborodást, de nem értek vele egyet. Ha unos-untalan (sokszor tartalom nélkül) emlegetjük-ismételjük a csatlakozást Európához, akkor be kellene látnunk, hogy mítosz-fosztás nélkül nincs előrehaladás. Hogy mi nem vagyunk és voltunk az élvonalban, darabosak és ügyetlenek voltunk és vagyunk, de talán, ha ezt egyszer belátjuk, valamit fejlődni is tudunk. Ez az István úgy ül ott, mint aki nem is érti igazán, mit keres a trónon. Jobb lenne azt hinni-gondolni, hogy az elhivatottság szent áhitata emelte magasra, de a Te Istvánod még a jogart se tudja rendesen tartani. Gizella, a maga kecsességével-légiességével és finomságával igéz meg bennünket, a kontraszt, nem kétséges, kinek a javára billenti a mérleget.

Már József Attila megmondta, hogy muszáj szembenézni a múlttal. Ez a szobor, azt hiszem, éppen ezt teszi. De nem csak a múlttal, hanem a jelennel is meg kell birkóznunk, amikor előtte állunk. Azt kívánom, hogy álljon ott a téren, igen, akár száz évig is, és hirdesse a világnak:

Felnőttünk!

Bódis Klára

Kérdések a szubjektív szakmaiság körül

szetpszichológia jeles tudósai szerint a jó művészek mindig járattan utakon, ismeretlen mezgyéken haladnak! Itt a legkisebb mértékben sincsenek tapasztalatok és precedensek, amik a könnyű eligazodást segítene.

Ki tehát a szakértő? Az-e, aki nyolc éven át tanulta a művészetek történetét az ókortól napjainkig olyan kivágy egy ember mély lesajnálás-szolgáltatta semmibevételén kell elgondolkodnom a legszakmaibbra fogalmazott cikk fölött. Lehetetlen azt hinni, hogy e publikus megnyilatkozások szerzői és olvasói ne vennék észre a személyeskedő és ezért is alpári hangnem mögött akaratlanul, de még inkább szándékosan ott rejlő – a szobor alkotójának kompetenciája, egzisztenciája ellen irányuló támadást.

Ezzel vitatkozni azonban nem lehet és nem is érdemes. Azonban felmerül egy kérdés: mi a szakmaiság és mi a szakma a művészetek esetében? Hiszen a művé-

jes kontraszelektív hatása segítségével kapaszkodott meg a szakértői létra magasabb fokaiban?

Szakértő-e az, aki város-szépítő hévvel elsöpri az útból mások szándékait, miközben ő maga toronyházakkal csúfítja el – néhány emberöltőnyire – városa történelmi látképét?

Szakértő volt-e Picasso, amikor kizsúfította Marcel Duchamp: Lépcsőn lemenő akt-ját, amely később a futurizmus korszakos műve lett?

Vajon Csontváry kortársai szakértők voltak-e, akik őt sültbolondnak tartották?

Szakértő-e az, aki tendenciózusan kizsúfítja a kiállításról egy bizonyos művész alkotásait, saját szakértelme magaslátán ítélt, de ha álnévvel kerül elé a kép, akkor a szeme elhomályosul szakértelmével egyetemben?

Szakértő vagyok-e én, amikor szakirányú oklevelekkel, szakmunkásbizonyítvánnyal, egyetemi rangú főiskolai bizonyítvánnyal a zsebemben, a másik festő műve előtt az első; a másó-

dik; a harmadik indulatom is az, hogy én hogyan húznám az ecsetet? S ha küzdenem kell ez ellen, lehetek-e elfogulatlan?

Vajon két szakértő közül melyik a szakértőbb?

Lehet-e bármikor is valaki szakértője a művészetnek egy olyan korban, amikor a művészet legfőbb törekvése, kérdése nem a „hogy szoktuk?”, hanem a „hogyan lehetne másképpen?”. Amikor az egész modern kor a válságát éli, s csak lassan halad a világ újraértelmezése felé, miközben lázasan kutat premodern fogódzók után?

Hogy a Szent István szobor ügye az más?

Én nem hiszem, hogy ki lehetne vonni az örökké változó világ sodrából. Van, akiben olyan kép él róla, mint aki talpig páncélban léte le az életét; másban olyan, aki inkább a mai megfontolt, bölcs politikusra emlékeztet; van akiben robosztus figura, aki tüzzel-vassal irtotta a pogányokat, és van, akiben törekény, vívdós.

Fogalmazzunk mostani szándékok szerint? Van aki

szertint jobb, ha ül a reá nehezéd terhek nyomása alatt, s van aki azt mondja: Ó bírt viselni a terheket, az a jobb ha áll!

És Gizella? Előkelő dáma-e, aki a magyar érdekek alapos ismerője, s ebben férjura tanácsadója és támogatója, avagy olyasforma királynő, mint Stefan Zweig Marie Antoinette-je?

Mit kell ábrázolnia a szobornak? Esményi embert, vagy emberi eszményeket?

Ha a kérdések özönében nem tudok dönteni, mint vásárló, akkor hívom a szakértőt, a szakértőket. Ők azok, akik majd megmondják, hogy mihez kell igazodnom. Megmondják, hogy milyen a jó szobor és egyúttal azt is, hogy milyen a rossz szakértő. Az, hogy a végén olyan szobrom van, ami nekem nem tetszik, az nem számít, mert a fő az, hogy a szakértő nem szenvedjen csorbát.

Mindeközben, azonban ne felejtjük el megemlíteni, hogy Kligl Sándor szoborterve, szobor-vázlata a szakértő zsűrivel szemtellenül

szembehelyezkedő közönségdíjat kapta. Igaz, Hódmezővásárhely közönségétől. De ez a közönség még a proletárdiktatúrában is bebizonyította, hogy a legszakértőbb Szántó Kovács-szobrot is képes kiebrudalni a városából.

Hogy Szeged város közönségének az ízlése más lenne? Nem hiszem. (Vásárhely annyira nincs messze!) Hogy a közízlés az általában rossz? Nem. A közízlés mindig a legnagyobb közös nevező!

És ne feledjük azt sem, hogy a szegedi közgyűlés szinte egyhangúan szavazta meg Kligl Sándor szobortervét. (Az a közgyűlés – ezt se feledjük –, amelynek a tagjait a város polgárai választották, ízlésük szerint.) Ám az is igaz, hogy ezzel a döntéssel törvényt sértettek: az 1990. évi XX-ast, mint azt egy szakértő cikkíró állítja. De ugyan ő, ugyanabban a cikkében azt is állítja, teljes szakértelemmel, hogy a „közgyűlési döntés törvényes...”

Így ott maradunk a legnagyobb dilettantizmusunkkal a legnagyobb tanácsalanságunkban.

Végül, mielőtt bárki azzal vádolna, hogy Kligl Sándor

akadémiát végzett szobrászművész barátja vagyok, szeretem kijelenteni, hogy igen. Bátran állítom azt is, hogy a város szakmai köreiben az egyetlen. Kijelentem azonban, hogy vele soha nem csoportosultam – még szűk csoportban sem – és nem lobbiztam az Ő érdekében. Ezért kérem, hogy például rám ne gyanakodjon senki! Amit írtam, azt sem az Ő védelmében írtam, hanem azért, hogy gondolataimnak pártfogókat találjak és legfőképpen azért, hogy a majdan Nagy-konc elvesztése miatt érzett fájdalommban se veszítsem el a méltóságomat és ne feledkezzem meg az emberiségemről.

Nánay Szilamér
képzőművész,
a Magyar Képző-
és Iparművészek
Szövetségének tagja,
a Magyar Alkotók
Országos Egyesülete
Választmányának tagja,
a Magyar Alkotók Országos
Egyesületének tagja,
a Magyar Grafikus
Kamara tagja,
a Magyar Design
Kamara tagja,
a Premodern Páholyművészeti Társulás titkára,
a SZÍN-TÉZIS Alkotóműhely elnöke